

På Medusas flotte

Non, ce n'était pas le radeau
De la Méduse, ce bateau,
Qu'on se le dis' au fond des ports,
Dis' au fond des ports,
Il naviguait en pèr' peinard
Sur la grand-mare des canards,
Et s'app'lait les Copains d'abord
Les Copains d'abord.

Bröllop på Korsika. Ungdomarna sjunger och dansar av hjärtans lust. Georges Brassens' *Les copains d'abord* är låten på modet. Glädjen står högt i tak, antagligen ägnar ingen av bröllopgästerna en tanke åt Medusa och Medusas flotte. Ändå har den haft ett stort symbolvärde i Frankrikes historia. Det handlar om ett skeppsbrott.

I Louvren, i samma rum som *Friheten på barrikaderna* hänger en dramatisk målning av stort format, drygt sju meters bred och fem meter hög, *Le Radeau de La Méduse*, Medusas flotte. Konstnären Theodore Gericault har avbildat en marin tragedi som inträffade för nästan precis 200 år sedan då passagerarfartyget La Méduse gick på grund utanför Västafrikas kust. Ombord fanns 400 personer av vilka drygt en tredjedel var besättningsmän. Då man insett att det inte gick att få loss fartyget genom att kasta barlast överbord gav kaptenen Hugues Duroy de Chaumereus order om att lämna fartyget. Med kaptenen i spetsen tog dignitärerna och de högre officerarna plats i de sex livbåtarna. För de 150 lägre besättningsmännen, (149 män och en kvinna) lät man bygga en flotte av fartygets master och bommar. Tanken var att flotten skulle bogseras, men mycket snart beslöt man sig för att det var alltför mödosamt. Flotten var tung och fördröjde livbåtarnas färd. Det var dessutom uppenbart att den var alltför bräcklig för ett så stort antal människor. Följaktligen gav kaptenen order om att kapa bogserlinorna och lämna besättningen på den överfulla flotten åt sitt öde, utan mat och färskvatten sex kilometer från land. Man ville inte riskera livet på dem som beretts plats i livbåtarna eller fördröja deras räddning mer än nödvändigt.

Ombord på flotten utbröt panik och slagsmål om den så gott som obefintliga provianten. Den första natten hade tjugo man dödats eller begått självmord genom att kasta sig i havet. Det gick inte många dagar förrän där utbröt kannibalism. Småningom började man utan pardon kasta de sårade och döende över bord.

Då de nödställda flutit omkring i Atlanten i tretton dagar råkade Le Méduses systerfartyg Argus speja in den övergivna flotten. I det skedet återstod bara femton överlevande. Av dem avled fem inom några dagar, bland andra den siste afrikanske besättningsmannen. Av sjutton besättningsmän som vägrat gå ombord på flotten och valt att stanna ombord på La Méduse återfanns tre i livet. De överlevande fick hjälp av brittiska marinofficerare att ta sig hem till Frankrike. Där hade man på myndighetshåll gått in för att

dra ett glömskans täcke över händelsen. Man vägrade därför ta något som helst ansvar i den uppkomna situationen.

Försöken att hemlighålla katastrofen misslyckades tack vare en vaken tidningspress. Då La Méduses överlevande läkare Henri Savignys rapport till myndigheterna läckt ut och publicerats i den regimkritiska tidningen *Journal des débats* den 13 september 1816 blev affären en inrikeskandal som de styrande trots tappra försök inte lyckades tysta ner. När fartygets geograf Alexander Corréards vittnesmål i boken *Naufrage de la frégate la Méduse*, där också Gericaults målning fanns avbildad, översatts till engelska fick skandalen ökad spridning. Att kaptenen ansågs ha fått sin position, inte på basen av kompetens utan snarare på grund av sina bourbonska sympatier, bidrog till att kritiken mot makthavarna tog ökad fart.

Trots att det är oklart om konstnären med sin målning tänkt sig ett inlägg i den politiska debatten tolkades den på sina håll av hans samtid symboliskt som ett skeppsbrott för det bourbonska styret.

Under de tvåhundra år som förflutit sedan den tragiska händelsen har Medusas flotte i olika sammanhang fått förnyad uppmärksamhet som ett politiskt slagträ.

År 2012 försökte Nicolas Sarkozy bli omvald som president under mottot "La France Forte" (Det starka Frankrike). På en valaffisch som planerats av hans kampanjledning ses presidenten myndigt blicka ut över ett stilla hav och en blå himmel. Men på franskt vis är satirmakarna framme. Deras tilltag att placera in Gericaults flotte på det i övrigt lugna havet kan ses som en antydning om att Sarkozys politik bör jämföras med berättelsen om Medusas skeppsbrott: det vanliga folket överges och tvingas slåss sinsemellan för att överleva.

Är det så att historien upprepar sig? "C'est la France elle-même, c'est notre société tout entière qu'il embarque sur le radeau" Det är historikern Jules Michelet författaren till *Histoire de la Revolution Francais* som vill säga att "hela det franska samhället är lastat på Medusas flotte". Michelet var samtida med Gericault och välbekant med den katastrof konstnären skildrar.

I dag 200 år efter skeppsbrottet vänds blickarna mot det "enade Europa". Les copains d'abord, vännerna först?